

Plockepinn
Läsförståelse

Ledtrådar

till läsförståelse

FACIT C

GÖREL HYDÉN

s a n o m a utbildning

Till läraren

Med *Ledtrådar till läsförståelse C* blir eleverna uppmärksamma på specifika läsförståelsefärdigheter. Bokens uppgifter är utformade för att stimulera och utmana eleverna till att söka ledtrådar i bilden och/eller i texten på aktuell sida i boken, och att använda kunskaper som de har sedan tidigare. Bokens syfte är således inte att testa elevernas läsförståelse. De texter som eleverna möter i boken är därför tydligt utformade för sitt ändamål och kanske lättare än texter som de läser annars. Efter att ha arbetat igenom boken vet eleverna lite mer om vilka möjligheter som finns för att skapa betydelse av det som sägs i en text och att få ut information från den – kunskaper som de behöver vid läsning inom skolans alla ämnen. I *Ledtrådar till läsförståelse C* fördjupar eleverna sina kunskaper från A- och B-boken.

Elevbokens uppläggning

I hörnet högst upp på varje sida anges vilket avsnitt sidan hör till. Den informationen fungerar som en rubrik som redan innan läsningen ger eleverna en vink om fokus för läsningen, men som även hjälper eleverna att tänka på rätt saker under själva läsningen. Elevbokens tre inledande avsnitt ger eleverna färdigheter som de sedan uppmuntras till att använda i bokens resterande avsnitt. Ordningsföljden mellan avsnitten är vald för att eleverna ska kunna ta med sig det just inlärd till nästa avsnitt, och nästa o.s.v.

Arbetsätt

Eleverna kan arbeta med uppgifterna individuellt, men det är alltid en fördel om ett nytt avsnitt introduceras av läraren. Efter varje avslutat avsnitt kan eleverna gärna sitta i små grupper och diskutera och jämföra sina svar. Det är viktigt att eleverna förstår att alla frågor handlar om den text de har läst, och att svaren därför ska ha stöd i just den texten.

Elevbokens mål

Målbeskrivning för varje avsnitt finns på sidan 48 i elevboken. Nedan hittar du förslag till introduktion inför varje avsnitt (den ska förstås anpassas till den aktuella eleven/elevgruppen), tips som du kan ge eleverna samt facit.

Facit

Vissa uppgifter har flera "rätt svar" och i de fallen står ordet "Exempel" framför svaret. Eleverna formulerar sina svar på sitt eget sätt, men huvudinriktningen ska stämma med svaren i facit. "Eget val" betyder att elevernas svar bygger på deras personliga åsikt, och ska motiveras utifrån den. [Text inom hakparentes är kommentarer till läraren om hur elevernas svar ska bedömas.]

Hälsningar

Görel Hyden

Ledtrådar finns i bilden sidorna 4–7

Förslag till introduktion: *Bilder förekommer både i berättelser och i faktatexter av olika slag, och de finns där av en speciell anledning. Bilder kan beskriva något som står i texten, eller berätta något utöver det som står i texten. När du ser en bild ska du titta noga på detaljerna, och fundera över varför författaren valde att ha med just den bilden.*

LEDTRÅDAR FINNS I BILDEN

Hugo

1 Svara på frågorna om bilden.

a) Vad visar bilden ovanför Hugos huvud?

- ☐ vad han säger
☐ vad han önskar sig
☒ vad han drömmer

Vilken ledtråd använde du?

tankebubblan

b) Vad handlar drömmen om?

Hugo leker med djuren på zoo.

c) Vad tycker Hugo om drömmen?

- ☐ Den är sorglig. ☒ Den är rolig. ☐ Den är läskig.

Vilken ledtråd använde du?

Hugo ser glad ut.

d) Vilken fråga har inget svar i bilden?

- ☒ Vad heter pojken?
☐ Hur hänger boken och drömmen ihop?
☐ Vad gör pojken på regnbågen?

2 Skriv svaret på frågan som du valde i uppgift 1d.

Hugo

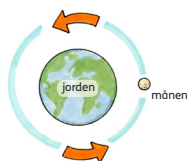
Var finns det svaret?

- ☐ Jag gissar bara. ☒ I rubriken. ☐ Jag drar en slutsats från bilden.

Solen, jorden och månen

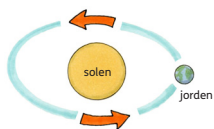
Vad vill varje bild visa? Sätt kryss.

- ☐ Jorden rör sig runt solen.
☐ Vi har 365 dagar på ett år.
☒ Jorden har en måne.

- ☐ Månen har långa dagar och nätter.
☒ Månens yta har stora gropar.
☐ Det finns snö på månen.

- ☒ Jorden rör sig runt solen.
☐ Ett varv runt solen tar ett år.
☐ Jorden är den tredje planeten från solen.

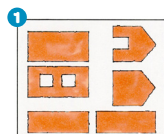

- ☐ Vi bor på norra halvklotet.
☐ Det finns höga berg på jordklotet.
☒ Ekvatorn delar jordklotet i två halvor.

LEDTRÅDAR FINNS I BILDEN

Sätt ihop rätt

Titta på varje bild och läs instruktionen. Svara sedan på frågan.

Lägg ut alla delar som finns i byggsatsen.

Hur får du hjälp av bilden att förstå instruktionen?

- ☐ Bilden visar hur stort huset ska bli.
☐ Bilden visar i vilken ordning delarna ska sättas ihop.
☒ Bilden visar vilka delar som behövs till huset.

Klistra ihop de fyra väggarna.

Hur får du hjälp av bilden att förstå instruktionen?

- ☐ Bilden visar hur ett färdigt hus ser ut.
☒ Bilden visar hur delarna ska sättas ihop kant i kant.
☐ Bilden visar var taket ska sitta.

Dekorera taket som du vill.

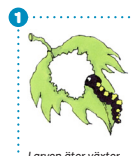
Hur får du hjälp av bilden att förstå instruktionen?

- ☐ Bilden visar att huset är mjukt.
☒ Bilden ger ett tips om hur du kan pynta taket.
☐ Bilden visar var pepparkakshuset ska stå.

LEDTRÅDAR FINNS I BILDEN

Mer fakta än i texten

Läs bildtexten och titta på bilden.

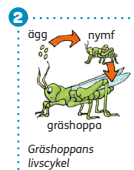
Larven äter växter.

a) Vad lär du dig av bilden som inte sägs i bildtexten?

- ☒ Larven kan äta blad som är större än den själv.
☐ Larven äter snabbt.
☐ Larven ska bli en fjäril.

b) Skriv något mer som du kan lära dig av bilden.

Ex. Larven har gula prickar.

Gräshoppanns livscykel

a) Vad lär du dig av bilden fastän det inte står i bildtexten?

- ☐ Honan lägger ägg i ett hål i marken.
☐ Äggen kläcks på våren.
☒ En nykläckt gräshoppa kallas för nymf.

b) Hur är en nymf olika en vuxen gräshoppa?

Ex. En nymf saknar vingar.

Myssloken är ett mycket märkligt djur.

a) Varför finns den här bilden till bildtexten?

- ☐ Bilden vill visa var myrslor lever.
☒ Bilden vill visa på vilka sätt myrslor är märkliga.
☐ Bilden vill visa att myrslor inte bygger egna bon.

b) Skriv något från bilden som du tycker är märkligt med myrsloken.

Ex. Den har mycket lång tunga.

Ledtrådar finns i texten sidorna 8–11

Förslag till introduktion: När du läser texter som inte har något bildstöd, måste du läsa extra noga för att inte missa viktiga detaljer. Ibland berättar författaren allt som du behöver veta klart och tydligt, som i instruktioner. Men ofta kan du få ut mera av texten än vad författaren berättar, om du lägger ihop detaljer från texten med det som du vet från tidigare. Det kallas för att "läsa mellan raderna".

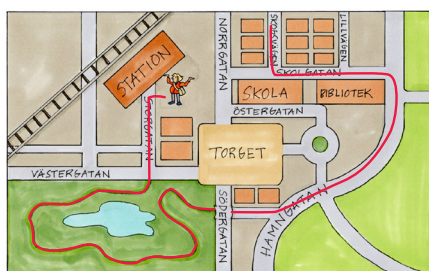
TIPS TILL ELEVERNA: Sidan 9 De understrukna orden talar om vilken detalj du ska söka efter i berättelsen. Stryk gärna under frågans ledtråd i berättelsen.

LEDTRÅDAR FINNS I TEXTEN

Hitta på kartan

1 Läs texten.

Anja står vid stationen. Hon ska hälsa på sin kusin som bor på Skogsvägen, men hon hittar inte dit. Hon ber en person om hjälp.

2 Rita med röd penna den väg som personen beskriver.

Gå Storgatan fram till Västergatan.
Korsa Västergatan och gå in i parken.
Följ gångstigen runt dammen till slutet av parken.
Gå genom tunneln under Södergatan och fortsätt fram till Hamngatan.
Sväng till vänster och följ Hamngatan ända bort till biblioteket.
Sväng in på Skolgatan och gå fram till skolan.
Skogsvägen ligger mitt framför skolan.

3 Vilken väg tycker du att Anja ska gå? Rita den vägen med blå penna.

8

LEDTRÅDAR FINNS I TEXTEN

Noels jobb

1 Sökläs och hitta frågans ledtråd i berättelsen nedan.

Svaret på frågan finns nära ledtråden.

a) Vilket är Noels jobb?

☐ barnvakt ☐ veterinär ☒ djurvakt

b) Vilka olika djur tar Noel hand om?

c) Hur pratar Noel med djuren?

lugnt och snällt

d) Vem äger djuren som Noel tar hand om?

☐ Noel ☒ Noels grannar ☐ Noels skola

e) Var får hundarna leka?

i skogen

2 Läs nu hela berättelsen.

Noel älskar djur, men han har inget eget. Så efter skolan tar han hand om sina grannars djur. De har olika djur: hundar, katter och kaniner. Noel ser till att djuren får mat och friskt vatten. Han låter hundarna få leka i skogen och han pratar lugnt och snällt med alla djuren. Noel gillar sitt jobb som djurvakt.

Stämmer dina svar med berättelsen? ☒ Ja ☐ Nej

9

LEDTRÅDAR FINNS I TEXTEN

Småkryp

1 Tänk på vad frågan vill ha svar på.

Sökläs efter svaret i faktatexten nedan.

a) Till vilken grupp hör skalbaggar?

☐ spindlar ☒ insekter ☐ kräftdjur ☐ nyckelpigor

b) Vilken sorts insekt är nyckelpigorna?

Skalbaggar

c) Vilken nyckelpiga är vanligast i Sverige?

Röd med sju svarta prickar.

d) Vilken nytta har nyckelpigan av sin röda färg?

Den blir inte uppäten.

e) Vad märker en fågel som råkar äta en nyckelpiga?

Nyckelpigan smakar illa.

Det finns en massa olika småkryp på jorden. Många är spindlar och kräftdjur, men de allra flesta är insekter. Till den gruppen hör alla djur med sex ben, till exempel alla typer av skalbaggar. Bland dem finns nyckelpigorna. I Sverige ser vi oftast röda nyckelpigor med sju svarta prickar. Den röda färgen varnar fiender för att nyckelpigan smakar illa.

2 Vad är sant om alla djur med sex ben?

a) Stryk under frågans ledtråd i faktatexten. Läs meningen före ledtråden.

b) Sätt kryss vid rätt svar på frågan.

☐ De har sju prickar. ☒ De är insekter. ☐ De är skalbaggar.

10

LEDTRÅDAR FINNS I TEXTEN

Fladdermöss

1 Läs faktatexten.

Fladdermöss är de enda däggdjur som kan flyga. Har du tur kan du få se en fladdermus i skymningen. Det är då som fladdermusen ger sig ut på jakt efter insekter, som den fångar i flykten. På dagarna sover fladdermusen. Då hänger den upp och ned i ett träd eller i en grotta.

2 Vad säger faktatexten, fast på ett annat sätt?

a) Fladdermöss

☐ har fjädrar. ☒ har vingar. ☐ har svans.

Vilken ledtråd i texten använde du?

Fladdermöss kan flyga.

b) Fladdermöss börjar jaga

☐ på morgonen. ☐ när det är dimma. ☒ när det börjar bli mörkt.

Vilken ledtråd i texten använde du?

i skymningen

c) Fladdermöss fångar insekter

☐ när de sover. ☒ medan de flyger. ☐ inne i grottor.

Vilka ord i faktatexten betyder precis det? i flykten

d) När fladdermöss sover

☐ hänger de i armarna. ☐ sitter de på en gren.

☒ hänger de i bakfötterna.

Vilken ledtråd använde du?

Den hänger upp och ned.

11

Ledtrådar från andra ord sidorna 12–15

Förslag till introduktion: När du läser en text och kommer till ett ord som du inte förstår ska du inte bara strunta i det, utan försöka använda ledtrådar som finns i texten – ibland både före och efter det svåra ordet. Ledtrådar kan vara en förklaring, ett exempel eller en synonym.

TIPS TILL ELEVERNA: Sidorna 12–13 och 15 Läs meningarna med det valda ordet, så att du "hör" att meningen låter bra.

LEDTRÅDAR FRÅN ANDRA ORD

Elinas skor

- 1 Vad menar Elina?
Ledtrådar finns i meningen efter ordet med **fet stil**.
- a) Mina skor **skaver**. Jag har fått skavsår på hälarna.
☒ gnider hårt mot huden ☐ knakar ☐ spricker
- b) Dessutom är sulorna **nötta**. Det finns till och med hål i dem.
☐ nya ☐ blöta ☒ trasiga
- c) Därför **undviker jag** alla pölar. Jag vill ju inte bli blöt om fötterna.
☐ hoppar jag i ☒ går jag runt ☐ undersöker jag
- d) Mitt andra par skor **glappar**. Jag tappar dem när jag springer.
☐ sitter hårt ☒ sitter löst ☐ klampar
- e) Jag får **sällan** nya skor. Det var väldigt länge sedan det hände.
☐ aldrig ☐ ofta ☒ inte ofta
- f) Men nu är det **nödläge**. Jag har inte ett enda par som duger!
☐ farligt ställe ☒ kris ☐ otur

- 2 Skriv klart meningarna med ord från uppgift 1.

Skorna **skaver**. Skorna **glappar**. Skorna är **nötta**.

12

LEDTRÅDAR FRÅN ANDRA ORD

Hårdträning

- 1 Vad betyder orden med **fet stil** i just de här meningarna?
Ledtrådar finns efter det ordet.
- a) Nu har Ola sprungit i **drygt** en timme – en timme och fem minuter för att vara exakt.
☐ lite mindre än ☒ lite mer än ☐ mycket längre än
- b) Han springer samma **runda** varje morgon. Den börjar och slutar vid hans hus.
☐ tid ☐ fart ☒ varv
- c) Banan är ganska **kuperad** och de värsta backarna är väldigt jobbiga.
☐ platt ☐ konstig ☒ backig
- d) Så det gäller att **hushålla med** krafterna för att han ska orka hela banan runt.
☐ slösa på ☒ spara på ☐ hålla i
- e) Oas **strategi** är att ta i för fullt direkt, men ibland funkar inte det sättet.
☒ planering ☐ dröm ☐ hjälpmedel
- f) Ola tränar i **allmänhet** med en kompis, men i dag är kompisens sjuk.
☐ aldrig ☒ i vanliga fall ☐ i alla fall

- 2 Vilken bild visar en kuperad bana?

13

LEDTRÅDAR FRÅN ANDRA ORD

Vid havet

- 1 Läs berättelsen. Svara sedan på frågorna.
I gryningen står Eja vid havet och tittar på soluppgången. Under natten blåste det hårt, men nu har vinden mojnät. På stranden ligger en massa bråte, och bland skräpet hittar Eja en rödmålad bräda som har blivit blek av sol, vind och vatten. Kanske har den suttit på ett fartyg som förläste under en storm för länge sedan.
- a) Hur är vädret när Eja är på stranden?
☐ storm ☐ lika blåsigt som på natten ☒ mindre blåsigt än på natten
Stryk under den mening i berättelsen som passar ditt svar.
- b) När är Eja på stranden?
☐ tidigt på kvällen ☐ mitt på dagen ☒ tidigt på morgonen
Vilka två ord är en ledtråd till ditt svar?
☐ stranden ☒ soluppgången ☒ gryningen ☐ havet
- c) Hur ser brädan ut?
☐ Den är mörkröd. ☐ Den är gul. ☒ Den är ljusröd.
Vilken ledtråd finns i berättelsen? **Brädan har blivit blek.**
- d) Vilka två ord betyder "saker som inte går att använda längre"?
bråte och **skräp**

- 2 Vilket ord passar till bilden?

☐ mojna ☒ förlisa
☐ gryningen ☐ bråte

14

LEDTRÅDAR FRÅN ANDRA ORD

Sjöstjärnor

- 1 Vad betyder orden med **fet stil**?
Titta efter ledtrådar både före och efter de orden.
- a) Sjöstjärnor finns i olika färger, och även **fasonen varierar**. Hos oss är de apelsingula sjöstjärnorna med fem armar vanliga.
fasonen: ☐ ögonen ☒ formen ☐ färgen
varierar: ☐ är fin ☐ är gul ☒ är olika
- b) En sjöstjärna ser **fridsam** ut, men den är ett rovdjur. En **glupsk** storätare, faktiskt! Den kan stoppa i sig 56 musslor under ett dygn.
fridsam: ☐ livsfarlig ☐ blyg ☒ ofarlig
glupsk: ☐ klumpig ☐ rolig ☒ hungrig
- c) Sjöstjärnor **livnär sig** mest på blåmusslor, men i **brist på sådana** äter de andra mindre havsdjur.
livnär sig: ☐ leker ☒ överlever på att äta ☐ räddar livet
i brist på sådana: ☐ när sådana spricker ☐ när sådana finns
☒ när sådana inte finns
- d) En sjöstjärna sätter sina sugfötter på vart och ett av musslans två skal och **bänder upp** dem tills musslan **utmattad** måste ge upp.
bänder upp: ☐ bränner ☒ drar isär ☐ trycker ihop
utmattad: ☐ listigt ☐ fegt ☒ dödstrött
- 2 Sätt kryss vid den bildtext som passar bäst till bilden.
☒ Både färg och fason varierar bland sjöstjärnorna.
☐ Sjöstjärnor är glupska rovdjur.
☐ Sjöstjärnor livnär sig på blåmusslor.

15

Dra slutsatser sidorna 16–19

Förslag till introduktion: En slutsats är aldrig en vild gissning, utan den bygger på vad du verkligen har fått veta från en bild eller en text. Ibland beskriver författaren en situation i stället för att berätta exakt var, när, vad eller vem – men du får veta tillräckligt mycket för att kunna koppla det till vad du vet av dig själv, och sen dra en slutsats utifrån det.

TIPS TILL ELEVERNA: Fråga dig själv: "Vilka ledtrådar finns i texten?" "Vad vet jag redan som kan hjälpa mig att dra en rimlig slutsats?"

DRA SLUTSATSER

Eriks hobby

1 Läs berättelsen.

Det var fortfarande mörkt när Erik kom till träningen. Han bytte snabbt om, tog sin handduk och skyndade sig in i hallen. Där väntade tränaren och de andra i hans grupp otåligt på att få börja. Den här söndagen skulle de lära sig att dyka.

2 Svara på frågorna. Använd ledtrådar som finns i berättelsen.

a) Var händer detta, tror du? *i en simhall*

Skriv en ledtråd. *De ska lära sig dyka.*

b) När händer detta, tror du?

☐ tidigt på kvällen ☒ tidigt på morgonen ☐ mitt i natten

Skriv en ledtråd. *fortfarande mörkt*

c) Vilken är en trolig slutsats?

☒ Erik kommer till träningen i sista minuten.

☐ Erik är ny i gruppen.

☐ Erik är äldst i gruppen.

Skriv två ledtrådar som passar ditt svar. *Erik byter om snabbt.*

De andra väntar otåligt.

3 Svara på frågorna. Tänk på vad du vet av dig själv.

a) Hur är Erik troligen klädd under träningen?

Rimligt svar, till exempel: i badbyxor

b) När ska Erik använda handduken, tror du?

Rimligt svar, till exempel: efter lektionen

16

Fläcken

1 Läs berättelsen.

Fläcken bor hemma hos Nana. Han har fyra ben och morrhår, men ingen svans. Nana leker ofta med Fläcken. Hon tycker om att titta på honom när han springer runt i sitt hjul. Hon tycker att han är söt när han stoppar kinderna proppfulla med mat som han ska äta senare. Mest tycker hon om att känna Fläckens lena päls mot sin kind.

2 Svara på frågorna om berättelsen.

a) Vem är Fläcken?

☐ Nanas kompis ☐ Nanas katt ☒ Nanas hamster

Var finns ledtrådar till ditt svar?

☐ bara i texten ☐ bara i bilden ☒ i texten och i bilden

b) Vad är troligen sant om Nana?

☐ Hon tycker om alla djur. ☒ Hon tycker om Fläcken.

☐ Hon har ont i en fot.

Var finns ledtrådar till ditt svar?

☒ i texten ☐ i bilden ☐ i texten och bilden

Skriv två exempel som visar att ditt svar är rätt.

[Exemplen måste tas från texten.]

c) Varför heter djuret just Fläcken, tror du?

Rimligt svar: Hamstern har en fläck.

© Kopierings- och utgivningsrätt för författaren av texterna i denna bok är förbehållna för förlaget. Allt annat är publicerat med tillstånd av förlaget.

17

DRA SLUTSATSER

Jonte

1 Läs berättelsen. Svara sedan på frågorna

Det är stjärnklart och fullmåne. Jonte gömmer sig i skuggan under ett träd. På andra sidan gatan ligger en affär som säljer dyrbara smycken. Jonte vet när affären öppnar och när den stänger. Han vet också när personalen går hem. Nu väntar han bara på rätt tillfälle. Han fryser och han börjar bli trött i benen.

a) Vem är Jonte, tror du?

☐ affärens ägare ☒ en tjuv ☐ en kund

Vilka ledtrådar i berättelsen använde du?

Ex. Jonte gömmer sig. Han väntar på rätt tillfälle.

b) Vad skulle Jonte kunna tänka, tror du? *[Eget val]*

☐ Otur att det är stjärnklart. ☐ Tur att det är stjärnklart.

På vilket sätt passar det svaret till berättelsen?

2 Hur stämmer meningarna med berättelsen?

a) Jonte har väntat länge under trädet.

☐ Det står precis så i berättelsen. ☒ Det går att dra en slutsats om att det är rätt. ☐ Det går att dra en slutsats om att det är fel.

a) Jonte har aldrig sett affären förut.

☐ Det står precis så i berättelsen. ☐ Det går att dra en slutsats om att det är rätt. ☒ Det går att dra en slutsats om att det är fel.

18

Flyga med drake

1 Läs berättelsen.

Det var en perfekt dag för att flyga med drake: sol och lagom blåsigt. Meja tog sin nya drake och gick till stranden. Hon ställde sig med blåsten i ryggen. I ena handen höll hon draken och i andra handen höll hon linan. Sedan kastade hon upp draken och släppte lite på linan efter hand som vinden lyfte upp draken högre och högre i luften. Så högt hade hon aldrig nånsin fått en drake att flyga!

2 Vilka meningar är en trolig slutsats?

a) ☒ Meja bor nära en strand. ☐ Mejas drake är mycket stor.

Vilken ledtråd använde du? *Hon kan gå till fots till stranden.*

b) ☐ Meja träffade en kompis. ☒ Meja har flugit med drake förut.

Vilken ledtråd använde du? *Ex. Hon vet precis hur hon ska göra.*

c) ☐ Meja ska köpa en ny drake. ☒ Meja är nöjd med sin nya drake.

Vilken ledtråd använde du? *Så högt hade hon aldrig nånsin fått en drake att flyga.*

3 Vilken bild visar en perfekt dag för drakflygning?

© Kopierings- och utgivningsrätt för författaren av texterna i denna bok är förbehållna för förlaget. Allt annat är publicerat med tillstånd av förlaget.

19

Huvudidé och detaljer sidorna 20–23

Förslag till introduktion: Alla texter handlar om något, men de har också en huvudidé. Huvudidén är själva poängen med varför författaren skrev texten. Detaljer ger läsaren mer information om huvudidén. De kan berätta vem, vad, när, var, hur och varför. Författare ger detaljer för att förklara vad de menar, beskriva saker eller informera om något som läsaren kanske inte redan vet.

TIPS TILL ELEVERNA: Fråga dig själv: "Vilken slags text är det?" "Vad handlar det om?" "Vad får jag veta om det?" "Varför skrev författaren den här texten?"

HUVUDIDÉ OCH DETALJER

Strutsar

1 Läs fakatexten. Svara sedan på frågorna.

Alla fåglar utom strutsar har minst tre tår på varje fot, men strutsar har bara två. Längst ut på den längsta tån sitter en kraftig klo.

Ögonfransar är mycket ovanligt hos fåglar, men strutsar har tjocka svarta ögonfransar som skyddar de stora ögonen vid sandstormar.

Ett strutsägg väger lika mycket som 30 vanliga hönsägg. Ett enda strutsägg räcker till att göra 70 pannkakor. Det tar nästan två timmar att hårdkoka ett strutsägg.

a) Vad handlar hela fakatexten om?

☐ fåglar ☒ strutsar ☐ strutsens tår

b) Vilka tre detaljer beskrivs i fakatexten? Rita eller skriv.

strutsens tår	strutsens ögonfransar	strutsens ägg
---------------	-----------------------	---------------

c) Vilken detalj handlar sista stycket om?

äggen

Vad är mest intressant om den detaljen, tycker du?

[En detalj från sista stycket.]

2 Avslöja textens huvudidé!

Den som skrev fakatexten vill berätta att

☐ strutsar är snälla fåglar. ☒ strutsar är märkliga fåglar. ☐ strutsar är snabba fåglar.

20

Fiskar

1 Läs fakatexten. Svara sedan på frågorna.

Fiskar har fenor för att kunna styra sig själva i vattnet. De svänger stjärtfenan från sida till sida för att röra sig framåt. Bröstfenorna och bukfenorna behövs när fisken ska simma ner mot botten eller upp till ytan, men de hjälper också fisken att bromsa. Ryggfenan och analfenan hjälper fisken att hålla balansen.

a) Vad handlar fakatexten mest om?

☐ Fiskens ryggfenor ☐ Fiskens stjärtfena ☒ Fiskens fenor

b) Avslöja textens huvudidé.

Vad får du veta i fakatextens första mening?

☐ Hur många fenor en fisk har. ☒ Varför en fisk har fenor.
☐ Vad som händer om en fisk tappar en fena.

2 Detaljer som berättar mer om huvudidén.

a) Vad får du veta i fakatextens tre sista meningar?

☐ Var fiskar simmar. ☒ Hur fenorna används. ☐ Hur fenor ser ut.

b) Vilka fenor hjälper fisken att simma neråt?

bröstfenorna och bukfenorna

c) Vilka fenor behövs för att fisken inte ska välla?

ryggfenan och analfenan

d) Vad berättar bilden som inte står i fakatexten?

Bilden visar hur fenorna ser ut. / Bilden visar var fenorna är placerade på kroppen.

21

HUVUDIDÉ OCH DETALJER

Tova skriver

1 Läs texten. Svara sedan på frågorna.

Hej mormor!

Tack för presenten. Jag hoppades att jag skulle få just en sån! Min kompis Valter ska lära mig en massa trick. Mamma lät mig inte åka på brädan förrän vi hade köpt knäskydd och armbågsskydd. Mamma pratade också med mig om att vara försiktig. När jag äntligen fick åka var det jättekul!

Kram från Tova

a) Vilken sorts text har Tova skrivit?

☐ saga ☐ inbjudan ☒ brev

Hur vet du det?

Texten har hälsningsfraser.

b) Vad vill Tova att mormor ska få veta?

☐ Att Tova har en kompis. ☒ Att Tova blev glad för presenten.
☐ Hur presenten ser ut.

Vilken rubrik passar bäst till den huvudidén, tycker du?

☐ Knäskydd ☐ Tovas mormor ☒ Den bästa presenten

2 Varför köpte de ingen hjälm, tror du?

☐ Tova ville inte ☐ Mamma glömde ☒ Tova hade redan ha hjälm. ☐ att köpa hjälm. ☐ en hjälm.

Var på den här sidan finns ledtråden till ditt svar?

☐ ingenstans ☒ i Tovas teckning ☐ i Tovas brev

22

HUVUDIDÉ OCH DETALJER

Leksaksbyttardag i Parken

1 Läs informationen.

Du har troligen vuxit några centimeter sedan förra året, så några av dina kläder är nu för små. Men hur är det med dina leksaker? Är du kanske för stor för några av dem också? Vad vill du i så fall göra med dem? Att fäsa in dem under sängen är ingen bra idé, för där kan ingen leka med dem.

Ta med en leksak som du har vuxit ifrån, eller tröttnat på. Byt den mot något som passar dig bättre. Kom hit på lördag mellan klockan 10 och 14.

2 Svara på frågorna om informationen.

a) Vad får du veta i rubriken?

☐ Vem texten handlar om. ☒ Vad texten handlar om. ☐ Var Parken ligger.

b) Vad vill den som skrev informationen?

☐ Sälja leksaker. ☐ Köpa leksaker. ☒ Berätta om en viss dag.

c) Vad får du veta i sista stycket?

☐ Hur stora leksaker ☒ Hur du ska göra. ☐ Hur du ska hitta du får ta med dig. ☐ till Parken.

3 Vad stämmer med texten? Dra slutsatser.

a) Den som skrev texten tycker att gamla leksaker kan

☐ ligga under sängen. ☒ bytas. ☐ kastas i soptunnan.

b) Den som skrev texten säger egentligen:

☐ "Gamla leksaker är värdelösa."

☐ "Köp aldrig nya leksaker."

☒ "Det är bra att återanvända saker."

23

Fakta och åsikt sidorna 24–27

Förslag till introduktion: *Fakta är påståenden som är sanna, och som går att bevisa genom att hänvisa till annan källa. Åsikter är vad någon tycker, eller tror är sant. På de här fyra sidorna ska du öva på att känna igen ord som signalerar att påståendet är en åsikt, och på att bedöma påståenden genom att söka efter detaljer med trovärdiga bevis. Du kommer också att upptäcka att information kan låta som fakta, fastän det handlar om påhittade påståenden.*

TIPS TILL ELEVERNA: Fråga dig själv: "Kan detta vara sant?" "Går det att bevisa?"

FAKTA OCH ÅSIKT

Veta, eller bara tycka

Titta på bilderna. Sätt kryss vid rätt fakta och vid din egen åsikt.

- 1** **Fakta** (vad som är sant)
☐ Bilen är brun. ☐ Bilen är röd.
Åsikt (vad du tycker)
☐ Brun är en fin färg. ☐ Brun är en ful färg.
- 2** **Fakta** (vad som är sant)
☐ Mopeden har två medar. ☒ Mopeden har två hjul.
Åsikt (vad du tror)
☐ Det är svårt att köra moped. ☐ Det är lätt att köra moped.
- 3** **Fakta** (vad som är sant)
☒ Här får bara cyklar åka. ☐ Här får bara bilar åka.
Åsikt (vad du tycker eller tror)
☐ Cykelbanor är bra. ☐ Cykelbanor är onödiga.
- 4** Vad kan bilderna bevisa?
☒ Att ditt svar vid Fakta är rätt. ☒ Att ditt svar vid Fakta är fel.
☐ Att ditt svar vid Åsikt är rätt. ☐ Att ditt svar vid Åsikt är fel.

24

Joars cykel

- 1** Läs vad Joar berättar.
Cyklar kan vara stora eller små. Jag tycker att små cyklar är bäst. Min cykel har allt som en cykel måste ha. En del cyklar har både handbroms och fotbroms. Jag tycker att det är onödigt, så min cykel har bara fotbroms. Alla barn som cyklar måste ha hjälm. Jag tycker att alla barn borde ha knäskydd också. Cykla är det roligaste som finns, tycker jag.
- 2** Känn igen en åsikt.
 a) Vilket ord visar att den här meningen är en åsikt?
 Jag tycker att det är onödigt med handbroms.
☒ tycker ☐ onödigt ☐ handbroms
- b) Sätt kryss vid tre meningar som är Joars åsikt.
☐ Cyklar är stora eller små. ☒ Det är onödigt med handbroms.
☒ Det är kul att cykla. ☐ Alla barn måste ha hjälm.
☒ Alla barn borde ha knäskydd. ☐ Min cykel har bara fotbroms.
- c) Skriv en åsikt som stämmer med en av Joars åsikter.
 Jag håller med Joar om att [Eget val hämtat från berättelsen.]
- 2** Bevis ska vara trovärdiga.
 Joar påstår: Cyklar kan vara stora eller små.
 Vilket bevis är mest trovärdigt?
☐ Joar säger: "Jag vet det." ☐ Joar säger: "Jag tror det."
☒ Joar ställer olika stora cyklar bredvid varandra.

25

FAKTA OCH ÅSIKT

Hund eller katt

- 1** Läs texten. Svara sedan på frågorna om textens huvudidé.
Hundar är trevliga djur, men katter är bättre som husdjur. Katter är tysta som möss och de skäller inte när någon ringer på dörren. Dessutom är katter renligare än hundar för de tvättar sig själva med sin sträva tunga. Katter är lätta att ta hand om. Du behöver inte gå en promenad med dem varje dag.
- a) Den som skrev texten vill
☐ få dig att skratta. ☒ få dig att gilla katter. ☐ beskriva en katt.
- b) Den som skrev texten tycker att
☐ katter och hundar är lika bra som husdjur.
☒ katter är bättre husdjur än hundar.
☐ alla andra djur är bättre husdjur än hundar och katter.
- 2** Vad påstår den som skrev texten?
 a) Påstående: Katter är
☐ sötare än hundar. ☐ svåra att sköta. ☒ lätta att sköta.
 Hur bevisar personen det påståendet? Ex. Du behöver inte gå en promenad med en katt.
- b) Påstående: Katter är
☒ renligare än hundar. ☐ trevligare än hundar.
 Hur bevisar personen det påståendet? Katter tvättar sig.
- c) Påstående: Hundar är
☐ gulliga. ☐ smarta. ☒ trevliga.
 Finns det något bevis för det i texten? ☐ Ja ☒ Nej

26

FAKTA OCH ÅSIKT

Det låter som fakta

- 1** Läs texten på båda skyltarna.
- A**

 - En papegoja har tolv ben.
 - På varje ben finns sex fötter.
 - Papegojor har hundra tår på varje fot.
 - Papegojor kan prata när de föds.

B

 - En papegoja har två ben.
 - På varje ben finns en fot.
 - Papegojor har fyra tår på varje fot.
 - En del papegojor kan lära sig att prata.
- a) Vilken skylt berättar fakta som är sann? ☐ skylt A ☒ skylt B
- b) Hur skulle du kunna bevisa ditt svar i uppgift a är rätt?
Ex. Visa en bild där ben och fötter syns.
- 2** Vilka påståenden är sanna och vilka är falska?
-

	Sant	Falskt
Aror har lång hals.		☒
Näbben är kraftig och böjd.	☒	
Aror har långa stjärtfjädrar.	☒	
Näbben är lång, smal och böjd.		☒
Aror har breda stjärtfjädrar.	☒	
Aror är färggranna papegojor.	☒	

27

Lika och olika sidorna 28–31

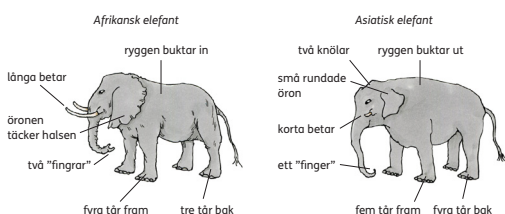
Förslag till introduktion: För att förstå vad du läser i en text måste du ibland tänka på hur två eller flera saker, personer eller djur är lika och hur de är olika, och utifrån den fakten göra en jämförelse: "Vad har dessa två gemensamt?" "Vad skiljer dem åt?" Nu ska du öva på att hitta ledtrådar för att upptäcka det.

TIPS TILL ELEVERNA: Sidan 30 Ibland står en jämförelse i en enda mening, men ibland i olika meningar. Sidan 31 Tänk på vad du vet av dig själv och använd det när du jämför.

LIKA OCH OLIKA

Elefanter

1 Titta på bilderna och läs texten runt varje elefant.

2 Jämför elefanterna. Fakta finns i bilden.

a) Hur är afrikanska och asiatiska elefanter lika?

- ☐ Båda har små, rundade öron.
☒ Båda har en snabel.
☐ Båda har två knölar på huvudet.

b) Vad beskriver en afrikansk elefant men inte en asiatisk?

- ☐ Den har fyra ben. ☐ Den har två öron. ☒ Den har enorma öron.

c) Vem har gått här?

- ☒ asiatisk elefant ☐ afrikansk elefant

d) Vilken av elefanterna skulle vara bekvämast att rida på, tror du? Varför?

[Eget svar som visar på något hos en av elefanterna, och som saknas hos den andra.]

28

Två kusiner

1 Läs berättelsen.

Lisa bor på en bondgård och Dilba bor i en stad. Båda flickorna gillar musik och att cykla. Lisa älskar djur och det gör Dilba också. Lisa har en egen häst och Dilba har en kanin. Lisa åker buss till skolan, men Dilba går alltid till sin skola. Både Lisa och Dilba samlar på pennor.

2 Lika eller olika?

a) Stryk under orden båda, både och också i berättelsen.

Vad berättar meningarna där de orden finns?

- ☒ Hur Lisa och Dilba är lika. ☐ Hur Lisa och Dilba är olika.

b) Hur är Lisa och Dilba lika?

- ☐ De bor på landet. ☒ De gillar att cykla. ☐ De åker buss till skolan.

c) Vad säger berättelsen?

- ☐ Dilba har en kanin och det har Lisa också.
☒ Dilba samlar på pennor och det gör Lisa också.
☐ Dilba gillar musik, men det gör inte Lisa.

d) Är påståendet sant eller falskt? Dra en slutsats.

Påstående: Dilba och Lisa bor lika nära sina skolor. ☐ Sant ☒ Falskt

e) Hur kan du bevisa ditt svar i uppgift d?

- ☐ Det står precis så i berättelsen.
☒ Det går att dra en slutsats om att det är rätt.
☐ Det går att dra en slutsats om att det är fel.

Vilken ledtråd i berättelsen använde du? Lisa måste åka buss, så hon har troligen längre skolväg än Dilba.

29

LIKA OCH OLIKA

Bi eller geting?

1 Läs faktatexten. Skriv sedan bi och geting under rätt bild.

Bin samlar pollen som de bär i en korg på varje bakben, men getingar har inga korgar. De samlar inte heller pollen.

Bin som flyger håller benen tätt intill kroppen, men getingar låter benen hänga rakt ner och dingla.

Biets kropp är luden. Då fastnar pollen lättare på kroppen. Getingens kropp är blank eftersom den saknar hår.

Om du har picknick och störs av en surrande insekt, bi så är det troligen en geting. Bin surrar hellre runt blommor.

2 Jämför bin och getingar.

a) Stryk under ordet men i faktatexten.

Vad berättar meningarna där de orden finns?

- ☐ Hur bin och getingar är lika. ☒ Hur bin och getingar är olika.

b) Vad säger faktatexten? Skriv klart meningarna.

Getingar samlar inte pollen, men det gör bin.

Bin har luden kropp, men det har inte getingar.

Både bin och getingar surrar, men bara bin surrar runt blommor.

c) Till skillnad från ett bi har en geting

- ☐ vingar ☐ två ben ☒ blank kropp ☐ hårig kropp

3 Den som skrev faktatexten ville beskriva hur

- ☐ bin samlar pollen. ☒ bin och getingar är olika.
☐ bin och getingar är lika.

30

LIKA OCH OLIKA

Bollsporter

1 Läs faktatexten. Svara sedan på frågorna.

I basket använder spelarna en boll som de får röra bara med händerna. Bollen studsas och kastas mellan lagkamraterna så att motståndarlaget inte ska få tag i den. Det gäller att ta med sig bollen in på motståndarnas planhalva och sedan kasta den så att den hamnar i en korg. Om kastet lyckas får laget poäng. Laget med mest poäng när matchen är slut vinner.

I en av de här sporterna används också en boll. Vilken?

- ☐ höjdhopp ☐ orientering ☒ fotboll

Hur vet du att ditt svar är rätt?

- ☐ Jag gissar bara. ☐ Det står i faktatexten. ☒ Ledtråd finns i ordet.

2 Jämför basket och fotboll.

a) Vilken mening beskriver fotboll, men inte basket?

- ☐ Spelarna studsar bollen till en lagkamrat.
☐ Spelarna kastar bollen till en lagkamrat.
☒ Spelarna sparkar bollen till en lagkamrat.

Hur vet du att ditt svar är rätt?

- ☐ Jag gissar bara. ☐ Det står i faktatexten. ☒ Jag vet det av mig själv.

b) Skriv en sak som du får veta om en basketmatch i faktatexten.

[Eget val från faktatexten.]

Hur är det som du skrev lika eller olika en fotbollsmatch?

[Egen jämförelse.]

31

I rätt ordning sidorna 32–35

Förslag till introduktion: Om du ser tidsord i en text vet du att författaren berättar i den ordning något händer eller i den ordning olika moment utförs. Det kallas för kronologisk ordning. Kronologisk ordning hjälper läsaren att hänga med i händelseförloppet. På sidorna 34 och 35 får du öva på ordningsföljd som presenteras grafiskt. Grafisk framställning är ett sätt att få fram ett budskap och göra det lättare att förstå.

TIPS TILL ELEVERNA: Sidan 35 Tänk på att numren/årtalen på tidslinjen ökar ju längre till höger de står.

I RÄTT ORDNING

En listig kanin

- 1 Läs berättelsen och stryk under ord som säger när något händer.
En räv jagar en kanin runt en kulle. Efter några varv smiter kaninen ner i ett hål. Hålet är för litet för räven, så han måste vänta utanför. Under tiden kryper kaninen genom en tunnel i marken. Därefter kikar den upp ur ett annat hål och skuttar iväg medan räven stirrar på första hålet. Till slut förstår räven att han blivit lurad.

Vilka av de här tidsorden finns i berättelsen? Sätt kryss.

- ☐ sedan ☒ medan ☒ till slut ☒ efter några varv
☐ efteråt ☐ samtidigt ☒ därefter ☒ under tiden

- 2 Hitta svaren i berättelsen. Använd tidsorden som ledtråd.

- a) Vad gör räven under tiden som kaninen kryper genom tunneln?

Räven väntar.

- b) Vad gör räven medan kaninen skuttar iväg?

Räven tittar på hålet där kaninen kröp in.

- 3 Vad får du veta i berättelsen?

Skriv orden innan, medan och efter i rätt mening.

- a) Räven förstår att den blev lurad efter det att kaninen skuttat iväg.
b) Kaninen tittar upp ur ett hål innan den skuttar iväg.
c) Räven stirrar på fel hål medan han väntar på kaninen.

32

Pizzabagaren Matti

- 1 Läs hur Matti förklarar hur han bakar pizza. Stryk under tidsorden.
Jag formar degen till en boll. Sedan trycker jag ut den med fingrarna till en platt cirkel. Därefter lägger jag degen ovanpå min hand. Efter det kastar jag upp degen i luften samtidigt som jag gör en knyck med handen. Knycken får degen att snurra ett par varv i luften innan jag fångar den igen. På så sätt täjs degen ut mer och mer.

- 2 Svara på frågorna.

- a) Hur gör Matti? Skriv 1–5 i rätt ordning.

- 2 Tryck ut degen till en platt cirkel.
4 Kasta upp degen i luften med en knyck.
1 Forma degen till en boll.
5 Fånga degen på handen.
3 Lagg degen över handen.

- b) Vilket steg visar bilden, tror du?

- ☐ steg 1 ☐ steg 2 ☐ steg 3 ☒ steg 4 ☐ steg 5

Hur får du hjälp av bilden att förstå det steget? [Egen åsikt.]

- c) Vad säger Matti, fast med andra ord?

- ☐ Efter varje kast ser degbollen ut att ha blivit mindre än innan kastet.
☐ Efter varje kast ser degbollen ut att vara lika stor som innan kastet.
☒ Efter varje kast ser degbollen ut att vara lite större än innan kastet.

Vilken mening i texten ger en ledtråd till ditt svar?

På så sätt täjs degen ut mer och mer.

Kopiering av detta uppgiftsmaterial i helheten eller delar av det är tillåtet för elever och lärare.

33

I RÄTT ORDNING

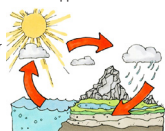
Runt, runt, runt ...

- 1 Läs faktexten.

Det mesta av jordens yta är täckt av vatten. Jordens vatten är i rörelse hela tiden, i ett kretslopp som pågår utan uppehåll. Då ändras vattnet från flytande vätska till gas och sedan tillbaka till vätska om och om igen. På bilden till höger kan du se de fyra viktigaste händelserna under vattnets kretslopp.

Vattnets kretslopp

ången kyls av och blir små vattendroppar som bildar moln

samlas upp i sjöar, älvar, hav och nere i marken

faller som regn, snö eller hagel

stiger som ånga

- 2 Vad vill pilarna i bilden visa, tror du?

- ☐ hur moln ser ut ☐ hur mycket vatten det finns på jordklotet
☒ hur en händelse leder till en annan händelse

- 3 Hur kan flytande vatten bli vattenånga?

- ☒ solen värmer upp vattnet på jorden ☐ vinden blåser iväg vattnet
☐ vattnet kyls av

Var finns ledtråden till det svaret?

- ☐ bara i faktexten ☒ bara i bilden ☐ både i texten och i bilden

- 4 Sant eller falskt?

Påstående: Vattnets kretslopp har ingen början och inget slut.

- ☒ Sant ☐ Falskt

Bevisa ditt svar med ett exempel från faktexten.

Ex. ett kretslopp som pågår utan uppehåll.

34

Astrid Lindgrens figurer

- 1 Läs informationen.

Första boken om Pippi Långstrump kom ut 1945. Därefter hittade Astrid Lindgren på många andra bokfigurer. Tidslinjen här nedanför visar vilket år de mest kända figurerna dök upp i en bok för allra första gången.

- 2 Vilken bokfigur hittade Astrid på först?

- ☐ Madicken ☐ Kajsa Kavot ☒ Pippi Långstrump

Hur ser du det på tidslinjen?

- ☐ Figurens namn står till höger om de andra figurernas namn.
☒ Figurens namn står till vänster om de andra figurernas namn.

- 3 Vad heter Astrids sista bokfigur? Ronja Rövardotter

Hur ser du det på tidslinjen? Det namnet står längst till höger.

- 4 När presenterade Astrid "Mio"?

- ☐ före Nils Karlsson Pyssling ☐ efter Karlsson på taket
☒ före Bröderna Lejonhjärta

- 5 Vilka två figurer presenterade Astrid samma år?

- ☐ Pippi och Tjorven ☒ Rasmus och Lotta ☐ Ronja och Kalle

35

Orsak och verkan sidorna 36–39

Förslag till introduktion: *Orsak och verkan förklarar varför saker händer, och hur saker blev som de blev. Orsaken är anledningen till händelsen, och verkan är det som blev följden eller resultatet av händelsen. Så även om orsak och verkan byter plats i en mening är det alltid orsaken som leder till verkan.*

TIPS TILL ELEVERNA: Sidorna 36–37 Tänk på vilka ord som är en ledtråd om orsak och vilka som är en ledtråd om verkan. Sidorna 38–39 Tänk medan du läser: ”Vad är orsaken till varje händelse?”

ORSAK OCH VERKAN

Vad beror det på?

1 Skriv varför något hände (orsaken). Du får hjälp av ledtråden i varje mening.

- Affären är stängd på grund av vattenskada.
Orsaken till att det är stängt är en vattenskada.
- Skadan beror i sin tur på en läcka i ett rör.
Orsaken till skadan är en läcka i ett rör.
- Läckan uppstod när affärens ägare, Stella, gjorde ett misstag.
Orsaken till läckan är ett misstag som Stella gjorde.
- Hela golvet blev blött, eftersom vatten sprutade ur röret.
Orsaken till det blöta golvet är att vatten rann ut på golvet.
- Stella ringde direkt till brandkåren för att be om hjälp.
Orsaken till att ägaren ringde till brandkåren är få hjälp av dem.
- Snart var vattnet borta tack vare brandmännens snabba arbete.
Orsaken till att vattnet var borta är brandmännens insats.
- Stella måste städa lokalen och därför kan hon inte ha öppet.
Orsaken till att Stella inte kan ha öppet är att hon måste städa.

2 Titta på bilden.
Stellas misstag var: Hon råkade säga i röret när hon sågade itu en bräda.

36

Ett oväntat besök

1 Läs berättelsen.

Mitt under lektionen hoppade magistern upp på en stol bara för att en liten mus sprang över golvet. Barnen skrattade för att det såg så roligt ut. Men då blev musen rädd och gömde sig i en rygsäck. Det prasslade när musen rev sönder papper i rygsäcken. Musen kilade i väg blixtnsabbt när barnen släppte ut den på skolgården.

2 Skriv klart meningarna om vad som hände i berättelsen.

- Magistern ställde sig på en stol eftersom en mus sprang över golvet.
- Det såg väldigt roligt ut och därför skrattade barnen.
- Musen gömde sig eftersom den blev rädd.
- Prasset som barnen hörde berodde på att musen rev sönder papper som fanns i rygsäcken.
- Till slut blev musen fri tack vare att barnen släppte ut den.

Det som jag skrev i uppgifterna a, c, d och e var ☒ orsaken ☐ verkan

3 Dra en slutsats.

Magistern ställde sig på en stol för att han ☐ ville skrämma musen. ☒ var rädd för möss.

Varför tror du så? Ex I serier/filmer brukar personer göra så.

Illustration av en mus som gömmer sig i en rygsäck. Bilden är ett exempel på en ledtråd som hjälper eleverna att förstå orsaken till händelsen.

37

ORSAK OCH VERKAN

Laras lillebror

1 Läs berättelsen.

Lara går in i rummet där hennes lillebror ligger i sin säng med en uppslagen bok över ansiktet. Hon tar försiktigt bort boken och släcker sänglampan. Hon viskar ”god natt” men får inget svar. Sedan drar hon ner rullgardinen och tassar ut ur rummet lika tyst som hon kom in. Hon låter dörren stå halvöppen.

2 Svara på frågorna. Ledtrådar finns i berättelsen.

- Lara är tyst på grund av att ☐ lillebror läser. ☒ lillebror sover. ☐ hon smyger på sin lillebror.
Skriv en ledtråd som passar ditt svar.
Ex. Lillebror svarar inte.

b) Tack vare att Lara är så tyst

- ☐ vaknar hennes bror. ☒ vaknar inte hennes bror. ☐ hör hon att hennes bror snarkar.

Varför tror du så?

- ☐ Det står så i texten. ☐ Jag vet det av mig själv. ☒ Det går att dra en slutsats från texten.

c) Boken ligger över lillebrors ansikte eftersom han

- ☐ vill ha det mörkt. ☐ fryser. ☒ somnade mitt under läsningen.

Varför tror du så?

Ex. Annars hade han först lagt ifrån sig boken.

- Vilken mening ger en vink om att lillebror skulle kunna vara mörkrädd?
Lara låter dörren stå halvöppen.

Illustration av en person som sover i en säng med en bok över ansiktet. Bilden är ett exempel på en ledtråd som hjälper eleverna att förstå orsaken till händelsen.

38

Dörrklockan

1 Läs förklaringen.

Till alla bud!

Tryck på knappen bredvid dörren. Då ringer en klocka inne i huset. Om jag är hemma så kommer jag och öppnar. Om jag inte öppnar kan det bero på att jag inte är hemma, eller på att dörrklockan är trasig. För att få veta vilket kan du knocka på dörren, men knocka hårt! Om jag inte öppnar då heller är det ingen idé att du står kvar. /Lisa Lund

2 Vad får du veta om du läser lappen?

a) Skriv klart meningarna.

Om du trycker på knappen så ringer en klocka.
Om jag är hemma så öppnar jag dörren.
Om dörrklockan är trasig så kommer jag inte och öppnar.
Berättar det som du skrev orsak eller verkan? verkan

b) Om Lisa inte öppnar fast dörrklockan fungerar, kan det bero på att ☐ hon sover. ☒ hon har gått ut. ☐ hon vill inte öppna.

c) Vad skriver Lisa som avslöjar att hon hör lite dåligt?

knacka hårt

3 Dra slutsatser.

- Vad är orsaken till att personen på bilden trycker på knappen, tror du?
Personen ska lämna blommor.

39

Förutspå sidorna 40–43

Förslag till introduktion: Att *förutspå* betyder att du gissar vad som skulle kunna hända, efter det som du vet har hänt tidigare och vad du vet av egen erfarenhet. Du kan förutspå vad en text ska handla om utifrån en rubrik eller en bild. Du kan också förutspå händelser i berättelser medan du läser. Så lägg märke till detaljer och ledtrådar i texterna. Om du tänker på vad som verkar logiskt kan du göra bra förutsägelser. Kom ihåg att en förutsägelse är aldrig bara en vild gissning! När du läser vidare får du se om din gissning stämmer.

FÖRUTSPÅ

Liam

Läs varje berättelse och förutspå (gissa) vad som händer efteråt.

- 1 Liam öppnar vattenkranen. Han ska diska. Då ringer telefonen. Det är Liams kompis. Kompisen har något viktigt att berätta. Vad händer sedan, tror du? Sätt kryss vid den bild som är mest rimlig. Varför hände just det, tror du?

Liam glömde bort kranen.

- 2 Liam bor nära en skog. När det är kallt på vintern försöker djur ta sig in i hans hus. En dag glömmar Liam att stänga dörren till huset. Vad händer sedan, tror du? Sätt kryss vid den bild som är mest rimlig. Vad gör Liam nästa gång han går ut, tror du?

Han stänger ytterdörren.

- 3 Liam får en påse med blomfrön. Han gräver ett litet trädgårdsland. Sedan sprider han ut fröna lite hur som helst i jorden. Vad händer sedan, tror du? Sätt kryss. Vilken ledtråd i texten använde du?

Han sprider ut fröna lite hur som helst.

40

Ett bokomslag

- 1 Titta på bokomslaget och avsluta meningen. Jag tror att boken handlar om

[Egen åsikt utifrån bilden.]

- 2 Läs bokens baksidestext. Svara sedan på frågorna.

Nioåriga Nelly sitter på ett tåg. Det är första gången som hon får åka alldeles ensam till mormor i Malmö. Resan är lång, men nu är det bara tre stationer kvar. Nelly gäspar stort och blundar ...

- a) Vad händer sedan, tror du?
☐ Nelly spelar ett dataspel. ☒ Nelly somnar. ☐ Nelly gråter.
 Vilken ledtråd i baksidestexten använde du?

Nelly gäspar.

- b) Vad skulle kunna hända därefter? Skriv två rimliga förslag.

1. [Eget förslag.]

2. [Eget förslag.]

- 3 Läs hur berättelsen slutar.

Mycket senare än planerat kom Nelly till mormor. Mormor ville genast veta vad som hänt, och hur Nelly klarat sig i Köpenhamn.

- a) Vilket förslag i uppgift 2b passar bäst till berättelsens slut?

☐ Förslag 1 ☐ Förslag 2 [Eget val.]

- b) Kommer Nelly att få åka ensam tillbaka hem, tror du? ☐ Ja ☐ Nej

Varför? [Egen åsikt som passar berättelsen.]

41

FÖRUTSPÅ

Gång på gång

- 1 Vad kan du förutspå utifrån rubriken Gång på gång?
 1. ☐ Berättelsen handlar om något som aldrig händer.
 2. ☒ Berättelsen handlar om något som ofta händer.

- 2 Läs berättelsen. Svara sedan på frågorna.

Med okammat hår, fladdrande jacka och lösa skosnören rusar Justus tvärs över gatan. För varje kliv hoppar glasögonen hit och dit. Medan han hoppar undrar han om hans lärare ska tro på hans ursäkt den här gången också.

- a) Vilket av förslagen i uppgift 1 passar bäst till berättelsen? ☐ Förslag 1 ☒ Förslag 2

- b) Varför har Justus bråttom?

☐ Han tränar. ☐ Han vill komma först till bussen.
☒ Han vill hinna med bussen.

Vilken ledtråd använde du?

☐ bilden ☐ berättelsen ☒ bilden och berättelsen

- c) Vad kommer troligen att hända med glasögonen?

[Egen rimlig förutsägelse.]

- d) Vad skulle kunna hända om Justus springer utan sina glasögon?

Ex. Han snubblar/Han ser inte bussen.

- e) Vilken slutsats är mest trolig? [Eget val.]

☐ I morgon kommer Justus i tid. ☐ I morgon kommer Justus inte i tid.

42

Ella i djuraffären

- 1 Läs den här början på en berättelse och svara på frågorna.

I affären tittade Ella på gulfiskar och zebrafiskar. Expediten berättade att gulfiskar kan leva i vilken behållare som helst med vatten, men zebrafiskar måste ha ett akvarium och varmt vatten. Ellas pengar räckte inte till att köpa både en fisk och ett akvarium.

- a) Vad gör Ella efter detta, tror du? [Eget val.]

☐ Hon köper en zebrafisk. ☐ Hon köper bara ett akvarium.
☐ Hon köper en gulfisk. ☐ Hon köper ingenting.

- b) Vad är en behållare, tror du?

[Egen slutsats utifrån berättelsens början.]

- 2 Läs slutet på berättelsen och svara på frågorna.

Ella skyndade sig hem med sin nya fisk i en plastburk. Hon fyllde en skål med vatten. Sedan öppnade hon locket på plastburken och släppte ner fisken i skålen. Fisken verkade trivas i sitt nya hem.

- a) Vad hände mellan början och slutet i berättelsen?

☐ Ella gick hem efter mer pengar.
☐ Ella bestämde sig för att köpa en zebrafisk.
☒ Ella bestämde sig för att köpa en gulfisk.

Vilken ledtråd använde du?

Ellas fisk kunde bo i en vanlig skål.

- b) Vilka två olika behållare nämns i slutet på berättelsen?

plastburk och skål

43

Repetera sidorna 44–47

Förslag till introduktion: Med texterna på de här fyra sista sidorna får du repetera det som du övat mest i boken: Att hitta ledtrådar till läsförståelse – ledtrådar som står mycket tydligt eller mindre tydligt i texten. Frågorna till texterna är även inriktade på andra färdigheter som du har övat på i boken.

Sidan 44 Förutspå; Dra slutsatser; Orsak och verkan

Sidan 45 Förstå ord; Dra slutsatser; Förutspå

Sidan 46 Identifiera huvudidé och detaljer

Sidan 47 Söka information; Dra slutsatser

REPETERA

Lite av varje

1 Läs berättelsen.

Fabio sprättar upp kuvertet och tar ut ett hopvikt papper. Han läser ord för ord. Han ler med hela ansiktet medan han letar efter ett tomt papper. Sedan hämtar han sin finaste penna.

2 Vad gör Fabio efter det, tror du?

FÖRUTSPÅ

Han skriver ett svarsbrev.

Vilken ledtråd använde du?

Han tar fram papper och penna.

3 Vad stod det i brevet, tror du?

DRA EN SLUTSATS

☐ ingenting ☐ något sorglig ☒ något roligt

Var finns ledtråden till ditt svar?

☒ bara i berättelsen ☐ bara i bilden ☒ både i berättelsen och i bilden

[Eget val utifrån hur eleverna uppfattar bilden.]

4 Varför måste Fabio sprätta upp kuvertet?

ORSAK OCH VERKAN

☐ Det var stort. ☒ Det var igenklistrat. ☐ Det var trasigt.

Vilket annat ord skulle du kunna använda i stället för "sprätta upp"?

öppna

44

Myrstacken

1 Läs berättelsen.

I skogen bakom Lias skola finns en myrstack där myrorna nu ligger i dvala. I morse när Lia gick förbi stacken såg hon att någon hade grävt ett stort hål i den. Lia gissade att en gröngöling hade hackat sig in i stacken med sin spetsiga näbb. Myror är bland det bästa som gröngölingen vet, för myror har ett vinterlager av söt växtsaft i kroppen.

2 Läs varje fråga noga så att du vet vad svaret ska handla om.

a) Vad är en gröngöling? en fågel

Vilken ledtråd i berättelsen visar att ditt svar är rätt?

Ordet näbb hör ihop med fåglar.

b) Är Lias gissning en rimlig slutsats? ☒ Ja ☐ Nej

Vilken ledtråd i berättelsen visar att ditt svar är rätt?

Gröngölingar gillar att äta myror.

c) Vilken årstid hände detta, tror du? vinter

Vilken ledtråd i berättelsen använde du? Ordet vinterlager./

Ordet dvala betyder vintersömn.

d) Vad gör gröngölingen nästa gång den ser en myrstack, tror du?

Den hackar hål i stacken.

Vilken ledtråd i berättelsen använde du?

Gröngölingar gillar att äta myror.

45

REPETERA

Flyttfåglar

1 Läs faktatexten. Svara sedan på frågorna.

Varje höst flyger miljontals fåglar söderut från sina häckningsplatser i Sverige. Nästa vår kommer de tillbaka för att bygga nya bon, lägga ägg och föda upp nya ungar. Men inte fullt lika många fåglar kommer tillbaka eftersom flyttningen är krävande.

En del fåglar irrar bort sig i dimma. Andra fåglar dras till ljusen från fyrar och hus och flyger rakt in i höga byggnader. Några råkar ut för hårda stormar.

a) Vad vill författaren berätta?

☐ Att fåglar flyttar mycket långt.

☒ Att flytten från Sverige och tillbaka är svår.

☐ Att flytten tillbaka till Sverige går snabbt.

Stryk under den mening i berättelsen som passar ditt svar.

b) Vad handlar alla detaljer i andra stycket om?

☐ hus och fyrar ☒ vad flyttfåglar kan råka ut för ☐ väder

Skriv eller rita tre detaljer från det stycket.

dimma

krocka med byggnader

hårda stormar

2 Skriv de detaljer i faktatexten som förklarar vad häckning är.

bygga bo lägga ägg mata ungarna

46

Ordningsspoliser

1 Läs texten.

En polis har många viktiga uppgifter, som till exempel att stoppa bråk, hjälpa och skydda människor, och se till att lagar följs. Ibland måste en polis rädda någon som håller på att drunkna. Den som vill bli polis måste vara frisk och vältränad. En polis ska också vara lugn, vänlig, modig, ärlig och ha andra goda egenskaper.

2 Hur stämmer varje påstående med texten? Sätt kryss.

Stryk sedan under ledtråden i texten ovan. Använd olika färger.

a) Påstående: En polis måste kunna simma.

☐ Det står tydligt i texten.

☒ Det går att dra en slutsats från texten att det är rätt.

☐ Det går att dra en slutsats från texten att det är fel.

b) Påstående: Folk måste kunna lita på en polis.

☐ Det står tydligt i texten.

☒ Det går att dra en slutsats från texten att det är rätt.

☐ Det går att dra en slutsats från texten att det är fel.

c) Påstående: En polis stoppar bråk på gatorna.

☒ Det står tydligt i texten.

☐ Det går att dra en slutsats från texten att det är rätt.

☐ Det går att dra en slutsats från texten att det är fel.

d) Påstående: Den som aldrig tränar kan ändå bli polis.

☐ Det står tydligt i texten.

☐ Det går att dra en slutsats från texten att det är rätt.

☒ Det går att dra en slutsats från texten att det är fel.

47

Sanoma Utbildning

Postadress: Box 30091, 104 25 Stockholm

Besöksadress: Alströmergatan 12, Stockholm

Hemsida: www.sanomautbildning.se

E-post: info@sanomautbildning.se

Order/Läromedelsinformation

Telefon: 08-587 642 00

Telefax: 08-587 642 03

Plockepinn – FACIT – Ledtrådar till läsförståelse C

Illustrationer: Lou-Lou Pettersson

Grafisk form: Ann Sjögren/Typoform

Redaktör: Mia Söderberg